

Premonstráti v Plzni

Sedláčkovy oslavné ódy, kázání a další práce

In: Jindřich Bečvář (author); Martina Bečvářová (author): Premonstráti v Plzni. II. Josef Vojtěch Sedláček, loajální vlastenec. (Czech). Praha: Česká technika – nakladatelství ČVUT, 2024. pp. 567–584.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/405478>

Terms of use:

© Bečvář, Jindřich

© Bečvářová, Martina

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Sedláčkovy oslavné ódy, kázání a další práce

Sedláček po celý život pěstoval kontakty s vyšší českou šlechtou a s vysokými církevními kruhy. Byl v nich známý a oblíbený pro svoji vzdělanost, vtipnost, eleganci a veselou povahu. Své kontakty využíval ku prospěchu českého národa, k rozvoji řady vzdělávacích a kulturních aktivit. Proto skládal nejružnější oslavné básně, v nichž zdůrazňoval vše, co dobrého již bylo vykonáno a jemně naznačoval, co je možno či nutno ještě vykonat nebo zlepšit.

Udržoval dlouholeté přátelství s hrabětem Deymem, kněžnou Thurn-Taxis, s Kašparem hrabětem ze Šternberka, Františkem Antonínem hrabětem Libštejnským z Kolovrat a Karlem hrabětem Chotkem z Chotkova a Vojnína.

Přátelil se s komtesou Helenou Pöttingovou z Persingu, která pocházela z rakouského šlechtického rodu, jehož členové zastávali v 17. a 18. století významné posty v politice i v církvi. Znal se i s komtesou Philippinou von Swéerts-Sporck z bohatého šlechtického rodu Swéertsů, který pocházel z Brabantska, vstoupil do habsburských služeb a usadil se v Čechách. Roku 1718 se spojil s bohatým rodem Šporků, který vlastnil rozsáhlé statky v Čechách, např. Lysou na Labem, kde žily rodiny Sedláčkových sester a kam Sedláček pravidelně zajížděl. Pro tyto dámy složil roku 1830 oslavné básně: *An Comtesse Helene Pötting zur Namensfest im August 1830*¹ a *An Comtesse Philippine von Swert Špork zum 23ten August 1830*.²

Sedláček byl v kontaktu i s vysokými církevními kruhy. Přátelil se s arcibiskupem Václavem Leopoldem Chlumčanským rytířem z Přestavlk a Chlumčan, arcibiskupem Ondřejem Aloisem hrabětem Ankwiczem ze Skarbek-Poslawice, biskupem Františkem de Paula Pištěkem, generálními vikáři, řadou vysoce postavených kněží z Čech i Moravy.

1. František Bleil

Dne 9. května 1824 Sedláček asistoval při jmenování nového plzeňského arciděkana Františka Bleila, kterého s velkou slávou a za přítomnosti mnoha Plzeňanů instaloval u příležitosti generální vizitace Plzně pražský arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk a Chlumčan.

Sedláček k této oslavě sepsal báseň nazvanou *Na Plzeň v příležitosti slavné přítomnosti ... Václava Leopolda Chlumčanského ... při Instalací y Infulací*

¹ Viz [PZS], německá část, s. 69–70.

² Viz [PZS], německá část, s. 79–81.

... *Pana Arcyděkana a Opata Plzeňského Pana Frantisska Bleila ... dne 9. Kwětna 1824* [X-39]. Nebyla to jediná oslavná řeč, která vznikla na počest této události. Emanuel David, plzeňský purkmistr, pronesl za město svoji řeč [Dd], která rovněž vyšla tiskem.

František Bleil byl od roku 1803 farářem v Dýšině u Plzně. Roku 1824 se stal novým plzeňským arciděkanem, ale již roku 1827 na svou funkci rezignoval. Byl totiž vyšetřován pražskou konzistoří na základě udání, snad kvůli nedovolenému vztahu s kuchařkou.³

Instalaci nového děkana byla věnována pozornost i v Hruškových plzeňských pamětech, neboť se jednalo o významnou událost pro celé Plzeňsko.⁴

2. Ferdinand Habsburský

Ve dnech 18. až 22. června 1824 navštívil Plzeň arcivévoda a korunní princ Ferdinand Habsburský (1793–1875), nejstarší syn císaře Františka I. Ubytován byl v hostinci *U města Prahy* pana Josefa Hanese⁵ a slavnostně přivítán

³ Viz [Bla]. Původní zápis v knize popisující životní osudy několika dýšinských farářů v prvních třech desetiletích 19. století sepsal Karel Kutzendörfer, učitel v Chrástu.

⁴ Viz [Hr], s. 316. Na s. 317–318 je otištěna Sedláčkova oslavná báseň. Je zajímavé, že o Bleilově rezignaci na post arciděkana není v Hruškových pamětech ani zmínka.

⁵ Viz [Hr], s. 319–320, kde je návštěva datována rokem 1827.

Není jasné, kdy korunní princ v Plzni přebýval. Sedláčkova óda má na titulní straně uveden rok 1824. Paměti [Hr] uvádějí rok 1827, opírají se o zápis v pamětní knize ostrořtelců. Kroniky gymnázia a Filozofického ústavu princovu návštěvu nezmiňují. Dějiny Plzně ([ČBK] a [Wa]) o ní rovněž mlčí, stejně tak dobový tisk. Kniha [Mš], s. 150–153, klade vybudování hotelu do r. 1821 a princovu návštěvu v souladu s [Hr] do roku 1827, zatímco v [DJM] se vybudování hotelu uvádí až k roku 1827.

Majitel hostince si vyprosil na arcivévodovi, aby se jeho podnik mohl nazývat *Zum Kronprinzen Ferdinand, Erzherzog von Oesterreich*, resp. *U korunního prince Ferdinanda, arcivévody rakouského*. Hostinec se začal pyšnit tím, že jeho služeb využil korunní princ. Zájezdní hostinec vznikl na předměstí u nově vytvářeného parkového okruhu budovaného na místě zbouraných městských hradeb. Kromě hotelových služeb poskytoval i poštovní služby a obstarával dostavníkové spojení, což dávalo slušný zisk. Po návštěvě korunního prince nesl jméno *U korunního prince Ferdinanda*, později *U císaře Ferdinanda*, a pak *U císaře rakouského*. V polovině 19. století odtud vyjízděly dostavníky do Prahy, Klatov aj. Původní klasicistní hostinec byl v padesátých letech modernizován a rozšířen. Stal se nejlepším plzeňským hotelem. Zásahu na tom měl Hanesův zeť Augustin (August) Waldek (1798–1872). V sedmdesátých letech proběhla další přestavba (taneční sál, nová kavárna, altán pro letní koncerty, velký koncertní sál), hotel získal druhé patro. Roku 1885 zde přenocoval i císař František Josef I., což mělo pozitivní vliv pro další rozvoj hotelových služeb. Richard Waldek (1841–1895) dal v letech 1890 až 1893 vystavět novou luxusní reprezentativní budovu hotelu podle návrhu vídeňského ateliéru Fellner & Helmer, novobarokní třípatrová budova se stala dominantou sadů; scházela se v ní „lepší“ proněmecky orientovaná klientela. Roku 1918 byl hotel z politických důvodů přejmenován na *Waldek*. Roku 1924 se jeho majitelem stal penzionovaný hejtman Alfréd Smitka, přejmenoval jej na *Grandhotel Smitka* a proslavil francouzskou kuchyní. Roku 1941 byl hotel pod německou správou, pojmenován byl *Deutscher Hof*. Po osvobození nesl jméno *Grandhotel Smitka*, po další rekonstrukci byl roku 1954 z politických důvodů přejmenován na *Slovan*. Po celé 19. století a v první polovině 20. století byl symbolem luxusu v Plzni.

vedením města i sborem ostrostřelců. Slavnostní přijetí v Plzni si velmi užíval. Sedláček na jeho počest složil *Hymnus na Geho Cysařskou Královskou Wysost neygasnějssjho Arcyknjžete Pána Ferdynanda ... u přjležitosti Geho slawné přjtomnosti w Plzni dne 18tego Čerwna 1824* [X-40]. Jednalo se o klasickou oslavnou ódu, první z řady, kterou Sedláček na Ferdinandovu počest napsal.

Uvedme pro zajímavost, že ve stejném roce vydali vídeňští lékaři dobrozdání, že Ferdinand není mentálně způsobilý zemi vládnout, které však o šest let později odvolali.

Ferdinand rozhodně nebyl slabomyslný, jak se dlouho předpokládalo a jak se stále někdy tvrdí. Trpěl však častými epileptickými záchvaty, byl poznamenán těžkou křivicí, a to vše mu značně komplikovalo život. Ačkoliv nebyl do devíti let vzděláván, v dospělosti hovořil pěti jazyky, hrál na několik hudebních nástrojů, zajímal se o botaniku a techniku. Vzhledem k řadě zdravotních problémů a výrazně flegmatické povaze byla jeho pozdější vláda ovlivněna četnými omezení, ve skutečnosti ji vykonávali státní kancléř a státní rada.

Výše uvedená tvorba však nebyla jediná, která vyšla ve druhé polovině 20. let ze Sedláčkova pera. Sedláček v roce 1826 vydal dvě ódy na Terezii Matyldu Amalii kněžnu Thurn-Taxis a jejího manžela Karla Alexandra knížete Thurn-Taxis, o jejich vzniku bude podrobněji pojednáno v další části textu.

3. Císař František I. a císařovna Karolína

Ve druhé polovině dvacátých let Sedláček napsal několik oslavných ód na císaře Františka I. a jeho manželku Karolínu.

Na podzim roku 1826 Sedláček složil báseň oslavující císaře Františka I. Nesla název *Hlas Čechyie ku slawnym gmeninám Geho Milosti Cjsaře Frantisska I dne 4 řjgna pronessený od Professora Sedláčka*.⁶ Pravděpodobně ji proslovil na nějaké akci Filozofického ústavu v Plzni nebo na jiné plzeňské oslavě. Čtyřstránkový česky psaný rukopis této básně je ve fondu [JVS], zachycena je i v sešitě [PZS], kde je uvozena textem *Ku gmeninám Geho Milosti Cjsaře 4. Řjgna 1826 w mé přjtomnosti we Wjdni*. Na podzim roku 1826 tedy Sedláček navštívil Vídeň. Upravená verze básně [X-48] vyšla roku 1827 v *Časopisu Společnosti vlastenského museum w Čechách*. V archivní složce [Ch-1] je uložen svazek rukopisů, který je v německo-české jazykové verzi označen slovy *Pomněnka v třj českých básnických pokusů k oslawenj gmenin Geho poswatné Magestátnosti nassého wübec milowaného Cysaře Frantisska Injho*. Datován je 4. října 1826. Obsahuje delší oslavný text *Růže rakousko-slowanská* od Magdaleny Dobromily Rettigové (s. 3–8), Sedláčkovu báseň *Hlas Čechyie ...* (s. 11–14) a báseň *Ku Gmeninam nassého Wübec milowaného Cýsaře a Krále*, kterou složil Václav Kliment Klicpera (s. 17–18) v září 1826 v Hradci Králové (strany 9–10 a 15–16 chybí). Sedláček ke své básni připojil poznámku, že ji dokončil v září 1826 v Plzni, Rettigová uvedla, že text dokončila v září

⁶ Viz [PZS], česká část, s. 68–71.

1826 v Rychnově. Sedláček svoji báseň oslavující císaře Františka I. (v obou jazykových verzích) zaslal hraběti Chotkovi, nejvyššímu purkrabímu *Království českého*. Ten osobním dopisem z 12. listopadu 1826 poděkoval a současně ocenil Sedláčkovu oddanost císaři a jeho básnický talent.⁷ Zdá se, že Sedláček zamýšlel vydat *Pomněnku* tiskem v německo-českém zrcadlovém tisku. Na úvodní stránce je stručný název tří výše zmíněných oslavných textů a připojeno, že byly 4. října 1826 Sedláčkem předloženy k cenzurnímu čtení. Na straně 18 je uveden cenzorský souhlas s datem 27. 10. 1826. Nepodařilo se zjistit, proč text nebyl vydán. Snad Sedláček nesehnal dostatek financí na tisk či dostatek předplatitelů. Sedláčkova německá verze oslavné ódy nebyla nalezena v žádném dobovém německém tisku.

O rok později u příležitosti narozenin císařského páru složil Josef Vojtěch Sedláček ódu *Ku slavným dnům Narozenj Gegjch Cýsařských Královských Magestatnostj Frantjsska Injho a Karoljny 8mého a 12tého Unora 1827 zpjváno od sstudujjicjch posluchačů české řeči a literatury w Plzni* [X-52]. Jak je v samotném názvu uvedeno, byla slavnostně přednesena Sedláčkovými studenty, kteří se nepovinně učili český jazyk.⁸

V únoru 1828 Sedláček uveřejnil tradiční oslavné básně na počest narozenin císaře Františka I. a císařovny Karolíny, které v nich nazval otcem a matkou země ([X-61], [X-62] a [X-63]).

Zrcadlové německo-české vydání básně oslavující narozeniny císaře Františka I. nesoucí dlouhý název *Pilsens Jubelgesang ... / Plzenské plesy ...* [X-80] napsal Sedláček roku 1830. I tato báseň byla slavnostně předvedena na shromáždění plzeňských studentů.

Sedláček oslavné ódy vydával na své náklady nebo je uveřejňoval v časopisech *Čechoslaw*, *Časopis Společnosti vlastenského museum v Čechách* nebo *Rozlččnosti pražských Nowin*. Jednalo se o klasické slavnostní básně, které vytvářeli i jiní čeští spisovatelé, vlastenci a učitelé. Patřilo k dobovým zvykllostem oslavovat narozeniny panovníka a jeho rodiny, a to nejen ve školách. Obdobné projevy loajálnosti k vládnoucímu rodu najdeme i ve výročních zprávách středních škol vydávaných v druhé polovině 19. století. V té době však byla již slavena jen „kulatá“ výročí.

Zdá se velmi pravděpodobné, že na doporučení opata Koppmanna Sedláček nechal doručit své oslavné básně císařskému dvoru. Císař je přijal a uložil svému nejvyššímu osobnímu pobočníkovi, poradci pro věci vojenské, generálu a tajnému radovi Johannu Nepomuku baronu von Kutscherovi (Kučerovi, 1766–1832), aby Sedláčkovi zaslal děkovné listy. Tyto dopisy z 19. února 1828 a 17. února 1829 si Sedláček uložil mezi svou osobní korespondenci a byl na ně patřičně hrdý.⁹

⁷ Chotkův dopis je uložen v archivní složce [Ch-1].

⁸ Německy psaný text Sedláčkovy ódy je uložen ve fondu [SJ], dokument č. 5952 83/40.

⁹ Uloženy jsou v archivní složce [Ch-1].

4. Petr Bager

Roku 1827 Sedláček vydal krátkou báseň oslavující narozeniny Petra Bagera (*1756), guberniálního rady a císařského komorního prokurátora v Brně. Nazval ji *Ke dni narozenj Geho Vrozenosti Pána, Pana Petra Bagera ...* [X-57]. Ukázala, že Sedláček dobře znal pana prokurátora i jeho rodinu.

Petr Bager obdivoval českou literaturu a zejména tvorbu Magdaleny Dobromily Rettigové. Každý rok nakupoval za několik set zlatých českou literaturu a české knihy, věnoval je na Moravě různým institucím. Podporoval i *Wlastenskė museum*.

5. Ondřej Lindauer

Dne 27. srpna 1827 se v Plzni uskutečnila slavnostní instalace nového arciděkana, kterým se stal Sedláčkův přítel Josef Ondřej Lindauer.

Sedláčkovu a Lindauerovu přátelství ukazují např. Lindauerovy nedatované dopisy uložené ve fondu [JVS]. Obsahují nejrůznější osobní informace a narážky, které jsou pro nezasvěcené čtenáře obtížně srozumitelné. Dokládají jejich úsilí pomáhat dalším osobám, naznačují problémy s Němci a s „dvorem“. Zajímavá je zejména Lindauerova poznámka, že by Sedláčka mohli jeho nadřízení poslat „někam do dalekých končin“, která mohla souviset s nedobrovolným odchodem sesazeného tepelského opata Reitenbergra do exilu do Wiltenu (1827) nebo se Sedláčkovou snahou odejít na nějakou poklidnou faru v západních Čechách.¹⁰ Zdá se, že dopisy byly napsány až po Lindauerově odchodu z Plzně, tj. v roce 1835, kdy se stal kanovníkem u sv. Víta v Praze.

Ceremonie proběhla za účasti Václava Františka Neumanna,¹¹ řady duchovních představitelů české země, reprezentantů města a Plzeňanů. Po instalaci se konala velkolepá hostina pro sto pozvaných hostů. Na její závěr byla zazpívána Sedláčkovu oslavná skladba *Sláwozpěw v přjležitosti slawné Installacj Geho Důstognosti Plzenského Arcyděkana, Wysoce Welebného Pána, Pana Jozefa Lindaura, skrz Geho Důstognost Pána, Pana Wěncslawa Neumanna, Kanownjka Cantora na Hradě Pražském* [X-56].

Sedláčkův *Sláwozpěw ...* [X-56] vyšel časopisecky i jako samostatný tisk. Vlastní text básně byl doplněn několika poznámkami s informacemi o důležitých a význačných farářích, děkanech a arciděkanech Plzně a Plzeňska. Jednalo se o typický dobový styl, který měl čtenáři usnadnit porozumění a přinést doplňující poučení. O instalaci arciděkana byla také publikována krátká zpráva

¹⁰ Sedláčkovu situaci se již roku 1826 zkomplikovala. Tehdy Karel Kašpar Reitenberger upadl v nemilost, o rok později byl zbaven místa opata a poslán řadem do vyhnanství. Sedláček tak ztratil dobrého přítele, obdivovaného kolegu a vlivného ochránce, s nímž si velmi dobře rozuměl již od svého vstupu do řádu. Na Reitenbergrovo místo nastoupil Adolf Johann Koppmann, který Sedláčkovi a jeho aktivitám prý příliš nakloněn nebyl.

¹¹ Václav František Neumann (1777–1839), katolický kněz a metropolitní kanovník, napsal několik kázání a studií o životě Jana Nepomuckého (německy, česky i latinsky).

Slawnost w Plzni [21], která mimo jiné ocenila Sedláčkovu účast na instalaci; byl to úvod k Sedláčkovu *Sláwozpěwu* ... [X-56].

6. Jan Nepomuk Sedláček z Harkenfeldu

Patrně v roce 1827 Sedláček sepsal jednostránkový text *Zpráva o umrtj zaslaužilého vlastence*, v němž reagoval na úmrtí svého jmenovce Jana Nepomuka Sedláčka z Harkenfeldu.¹² Je uložen ve fondu [JVS], jeho tištěnou verzi se v dobovém tisku nepodařilo dohledat.

Jan Nepomuk Sedláček z Harkenfeldu (1759–1827) byl moravsko-slezský guberniální rada, zemědělský odborník, vlastenec a organizátor kulturního a společenského života na Moravě. Byl obdivovatelem českého jazyka a literatury, na Brněnsku rozšiřoval české knihy a noviny.¹³

Sedláček byl se svým moravským jmenovcem v pravidelném písemném kontaktu, jak vyplývá z dopisu Václava Michala Pešiny z Čechorodu, který Sedláčkovi na počátku roku 1827 detailně popsal, jak jejich společný přítel onemocněl a jak rychle a zlobně postupovala jeho nemoc. Rozepsal se též o jeho pohřbu a především o jeho vlastenecké práci pro Moravu.¹⁴

O významných aktivitách Jana Nepomuka Sedláčka z Harkenfeldu korespondoval Josef Vojtěch Sedláček i s brněnským biskupem Václavem Urbanem Stufferem (1764–1831), velkým milovníkem věd a umění, který byl od roku 1816 děkanem brněnské kapituly a jako rada moravsko-slezského zemského gubernia se na Moravě zasloužil o rozkvet vzdělávání. Dne 6. února 1827 reagoval na Sedláčkův dopis a na text o jeho moravském jmenovci.¹⁵

Stručný nekrolog nebyl jedinou Sedláčkovou reakcí na smrt Jana Nepomuka Sedláčka z Harkenfeldu. Napsal též báseň *Na smrt Geho Wznessenosti Guberniálnjho Pána Rady a Cjs. Král. Administrátora w Panstwj Komornjch na Morawě, Pána Pana Sedláčka z Harkenfeldu a. t. d. 1828* ([PZS], česká část, s. 113–114). Oplakávala Sedláčkovu úmrtí a připomínala jeho všestranné vlastenecké aktivity na Moravě. Její tištěnou verzi se nepodařilo dohledat.

7. Rudolf Jan Habsbursko-Lotrinský

Pro kardinála Rudolfa Jana Habsbursko-Lotrinského (1788–1831), rakouského arcivévodu, nejmladšího syna císaře Leopolda II. (1747–1792), napsal Sedláček roku 1828 oslavnou ódu *An Seine Eminenz den Cardinal Rudolph Fürst-Bischof von Olmütz – Seine kaiserl. Hoheit zur Namensfeier im April 1828 (Aus dem böhmischen)*.¹⁶

¹² Zemřel 19. ledna 1827.

¹³ O jeho životě a díle viz [Ore].

¹⁴ Pešinův dopis je uložen ve fondu [JVS].

¹⁵ Dva biskupovy dopisy z let 1826 a 1827 jsou uloženy v archivní složce [Ch-1].

¹⁶ Viz [PZS], německá část, s. 33–35.

Rudolf Jan Habsbursko-Lotrinský byl na Moravě významnou osobností, od roku 1819 byl olomouckým arcibiskupem. Byl velkým mecenášem vědy a umění. Roku 1820 nechal založit první veřejný park v Olomouci, roku 1827 se zasadil o obnovení olomoucké univerzity a prosadil, aby nesla jméno jeho bratra – císaře Františka I. Roku 1828 rozhodl o výstavbě vysokých pecí ve Vítkovicích. Vznikla tzv. Rudolfova huť (pozdější Vítkovické železářny). Sedláčkovi imponovalo i to, že byl vynikajícím hudebníkem a skladatelem. Před nástupem do úřadu olomouckého duchovního správce byl žákem Ludwiga van Beethovena (1770–1827). Rudolf Jan se hudbě aktivně věnoval po celý život. Sedláčkova báseň si všimla všestranných aktivit olomouckého arcibiskupa a oslavovala jeho mecenášství.

Výše uvedenou Sedláčkovu báseň opěvující kardinála Rudolfa Jana Habsbursko-Lotrinského se nepodařilo dohledat v dobovém tisku.

8. Hlas Vejprnic

V roce 1828 Sedláček vydal báseň *Hlas Weyprnické osady ...* [X-65]. Nebyla podepsána, Sedláčkovo autorství je však velmi pravděpodobné. Oslavovala udílení svátosti v malé obci Vejprnice za přítomnosti biskupa Františka de Paula Pištěka, především však oceňovala dílo pana biskupa.¹⁷

Sedláčkova óda začíná romantickým popisem letní krajiny, který pro něho nebyl typický. Uveďme úryvek z počátku básně ([X-65], s. 2):

*Gak letnjm časem wsse se wzhůru / W přjrodě zmahá mocněgi –
W powětřj na tisjce kůrů / Ptactwa se mjha hmotněgi –
Ze sskulm čerw, na poljch čtwernoh / W blesku se hřege slunečnjm,
A wybjhá zwěř ze swých brloh, / Y woda hybá tworem swým.*

Pak následuje oslava církevního svátku a biskupa, který je líčen jako ochránce lidu, jako příznivec českého jazyka a kultury. Nelze nepostřehnout, na jak silnou vlasteneckou strunu Sedláček hrál, když napsal ([X-65], s. 3):

*Co w Čechách posud neslycháno, / To slawný PISSTĚK založil,
Njm, časopisu mjsta dáno, / Njmž chce by Čech w swých knihách žil.*

— — —

*Ne z cizýho se wypůgčowal, / Kde může sám y sýt y žjt,
By řeč tu w wctiwosti chowal, / W kteréž má lidu wůdcem být.
Gak Ciril, Methud národ wedli, / Gak zpjwal Wáclaw, Wogtěch, Ján,
O tu řeč PISSTĚK wraucně bedlj, / By w nj byl národ zachowán.*

¹⁷ Vejprnice leží asi 8 kilometrů západně od Plzně; obec patřila do majetku Jana Karla knížete z Lobkovic (1799–1878).

František de Paula Pištěk (1786–1846) působil v letech 1817 až 1823 jako děkan v Přešticích na Plzeňsku, v letech 1824 až 1832 byl pomocným biskupem pražským, v letech 1832 až 1836 biskupem tarnovským a v letech 1836 až 1846 arcibiskupem lvovským. Měl velké pochopení pro potřebné; budoval nemocnice, chudobince a vzdělávací instituce, nechával opravovat kostely a kláštery v diecézích, v nichž působil. Přispíval také do *Časopisu pro katolické duchovenstvo*.

9. Václav Leopold rytíř Chlumčanský z Přestavlk a Chlumčan

V roce 1828 Sedláček opěvoval jménem Plzeňanů pražského arcibiskupa v básni *City Plzně a gegjho duchownjho pastýře k Neydústogněgssjmu, neymilostiwěgssjmu wrchnjmu w Čechách Pastýři, Wysoce urozenému Pánu, Panu Wáclawowi Leopoldowi Rytjři Chlumčanskému z Přestawlk a Chlumčan ...* [X-68]. Jednalo se o typickou Sedláčkovu ódu oslavující aktivity pražského arcibiskupa Václava Leopolda rytíře Chlumčanského a pomocného biskupa pražského Františka de Paula Pištěka. Jak víme, s oběma pány se přátelil a velmi si jich vážil.

10. Ondřej Pollak

Roku 1828 Sedláček vydal v Plzni oslavnou báseň *Kantáta ku gmeninám Ondřege Pollaka, kons. rady a střjdnjka rokycanského w Rokycanech* [X-70], v níž ocenil jeho práci na rokycanské faře.¹⁸

Ondřej Polák (Pollak, 1751–1831) byl v letech 1805 až 1831 rokycanským děkanem, za jehož působení byla postavena věž kostela. Byl v blízkém kontaktu s Jáchymem hrabětem ze Šternberka (1755–1808), roku 1808 konal na Březině za zesnulého hraběte smuteční obřad. Po vzniku *Wlastenského museum* zorganizoval roku 1819 na Rokycansku ve prospěch muzea finanční sbírku, jejíž výnos byl 97 zlatých. Patřil do *Puchmajerova kruhu*, na Rokycansku sehrál důležitou roli v šíření české kultury a osvěty.

11. Josef Dobrovský

Roku 1829 zemřel Josef Dobrovský. Sedláček byl jeho velkým obdivovatelem, uznával jeho práci, vysoce oceňoval jeho výsledky a po všech stránkách si ho vážil. Jeho pozitivní vztah k Dobrovskému jistě vadil okruhu mladých českých vlastenců seskupených kolem Jungmanna, neboť ti Dobrovského tvrdě kritizovali a napadali.¹⁹

¹⁸ *Střjdník* byl katolický duchovní působící jako placená náhrada za chybějícího kanovníka. Termín se v 19. století již příliš neužíval.

¹⁹ O vztazích Jungmanna a Dobrovského viz např. [F].

Viz též dopisy Juraje Palkoviče Sedláčkovi (z 2. 7. 1818, 10. 3. 1822 a 30. 5. 1823) o vztahu mladých vlastenců k Dobrovskému; Palkovič kritizuje Palackého, Jungmanna i Šafaříka. Dopisy jsou uloženy ve fondu [JVS].

Sedláčkova *Oda na smrt Dobrowského* [X-73] zazněla na velké vzpomínkové akci ve Spáleném Poříčí. Sedláček se v ní rovněž vyznal z pocitů nespravedlnosti, krutosti, přehlížení a nedocení. Opět promluvil k vlastencům jako český básník.

Ve fondu [JD] je uložen Sedláčkův rukopis *Biographie über Dobrowsky*, který obsahuje čtyřstránkovou životopisnou stať o Dobrovském a jednu stránku s básní. Není vyloučeno, že se jedná o zápis Sedláčkova proslovu ve Spáleném Poříčí či spíše o jeho přípravný text k této přednášce. Sedláček ve Spáleném Poříčí jistě promluvil česky. V Sedláčkově rukopisu je též zmínka, že i Plzeň uctila Dobrowského památku slavným rekvíem.

Velká vzpomínková akce na Dobrowského se konala i ve *Wlastenském museum* v Praze. Text dochovaný v Sedláčkově pozůstalosti může být stručným výtahem z pražské akce.

12. Jan Nepomucký

Josef Vojtěch Sedláček se v roce 1829 zařadil mezi české katolické kněze, kteří se připojili k oslavám stého výročí svatořečení Jana Nepomuckého.

Jan Nepomucký (Jan z Pomuku, asi 1340/1350 až 1393) byl generálním vikářem pražského arcibiskupa. Stal se mučedníkem katolické církve a jedním z patronů české země. Dne 31. května 1721 byl blahořečen papežem Inocencem XIII. (1655–1724, papežem od roku 1721), dne 19. března 1729 byl prohlášen za svatého papežem Benediktem XIII. (1649–1730, papežem od roku 1724) kanonizační bulou *Christus Dominus*. V katolické církvi připadá svátek Jana Nepomuckého na 16. květen.

Na připomenutí výše uvedeného výročí se konala řada oslav, bylo vydáno mnoho vzletných básní a děl.²⁰

U příležitosti oslav Sedláček složil a dal vytisknout báseň nazvanou *Pjseň k swatému Janu Nepomuckému u přjležitosti stoleté památky Geho za Swatého wyhlássenj dne 8. Čerwna 1829* [X-77], která měla typický barokní charakter. Navíc sepsal dvojjazyčnou verzi oslavného textu *Lied zur Gedächtnißfeier des 100jährigen Jubiläums der Heiligsprechung des heil. Johann von Nepomuk am 8. Juni 1829 / Modlitba we zpěwu na den památky stoletého Jubilaeum Kanonizacij sw. Jana Nepomuckého 8. Čerwna 1829* ([X-76], s. 1–10, s. 11–16).

Podle podtitulu byla česká verze složena na známou českou melodii. Je pravděpodobné, že byla zpívána během plzeňských oslav výročí kanonizace Jana Nepomuckého.

²⁰ Viz např. dvoustránková monografie sepsaná a vydaná v českém i německém jazyce Václavem Františkem Neumannem. Obsahuje vyličení světceva života, popis legend o jeho díle a smrti, zprávu o průzkumu hrobu, informaci o procesech blahořečení a svatořečení, soubor modliteb a chvalozpěvů.

S oslavami Jana Nepomuckého souvisí i Sedláčkův text *Empfindungen zum 100jährigen Jubelfeste der Heiligsprechung des heiligen Johann von Nepomuk 1829*, který Sedláček proslovil patrně při plzeňských oslavách. Zachoval se pouze rukopis tohoto textu, tištěnou verzi se nepodařilo dohledat.²¹

13. Styl Smetanových ód

Přidejme pro pobavení, že Sedláček o sobě říkával, že „sype verše z rukávu“. Básně skládal při každé příležitosti, někdy je psal velice narychlo, často zcela improvizoval. Svě ódy, hymny a básně bez velkých úprav přednášel a publikoval. Nemohlo se tedy jednat o dokonalé verše. Navíc v polovině dvacátých let již existovala kvalitní poezie, kterou reprezentovali Ján Kollár, František Ladislav Čelakovský, Josef Vlastimil Kamarýt, Jan Herzog, Antonín Marek, Josef Krasoslav Chmelenský a další. Zdá se, že se Sedláček o vybroušenost či dokonalost své básnické produkce nijak nesnažil, že sloužila pouze k vytváření a udržování osobních přátelských vazeb.

Styl Sedláčkovy poezie a přínos jeho veršů charakterizoval Emil Felix, český literární historik a kritik, těmito slovy:

S Puchmajerovou družinou spojuje Sedláčka důsledně zachovávaná prosodie přízvukná i ohlasy anakreontských vzorů, v nichž přesný rytmus a nenucená plynlost vynívají elegantní grácií opožděného rokoka ...

Přes tyto přátelské vztahy a svazky patří příležitostná poesie Sedláčkova celým svým rázem i časově do onoho období, které podle objevitelského rozboru Arne Nováka zveme českým klasicismem. Klasicisující poesie Sedláčkova řadí se k příbuzným ódám teoretika této periody Jungmanna, a k heroidám libuňského Marka, jsouc literární obdobou plzeňských empirových staveb, měšťanského divadla, starého hejtmanství, budovy gymnasia a filosofie, lochotínského sítě přátelství. Klasicistický ráz poesie, jak jej v našem písemnictví po prvé vysledoval a jemně analysoval Arne Novák, podporován byl u Sedláčka starými tradicemi humanisticko-barokními, na gymnasiu zdomácnělými, v jejichž duchu učený a pokusný profesor Sedláček sám také latinsky i německy veršoval, i vlivem výmarského novoklasicismu, jehož teoretickým vykladačem i obdivným žákem byl tehdejší rektor koleje a pozdější ředitel gymnasijsní Zauper, který byl s Goethem v čilém korespondenčním styku a jehož německé verše nezůstaly bez znatelného vlivu na antikisující ráz Sedláčkových básní, ód, hymnů, elogií, elegií, básnických posláních, proslovů, prologů, kantát, oratorií, duchovních písní, improvisací, příležitostných carminů, jimiž oslavoval korunované hlavy domácí i cizí, duchovní i světské hodnostáře, šlechtu naši i zahraniční, při narozeni-

²¹ Rukopis je uchován v Národní knihovně v Praze (sign. Teplá MS A 75). Jedná se o malý, nití svázaný sešitek dvou přeložených listů (8 stran, 20,5 × 17 cm, popsány jsou strany 1r-6v). Text je zapsán velkým úpravným novogotickým písmem. Sedláček si pravděpodobně svoji oslavnou řeč nechal přepsat kvalitním písařem. Stejný text je zapsán v sešitě [PZS] (německá část, s. 60–68) pod téměř totožným názvem *Empfindungen um 100jährigen Jubelfeste der Heiligsprechung des heiligen Johann v. Nepomuk am 8ten Juni 1829*.

nách, jmeninách i úmrtích, při vítání i loučení, při hostinách i pohřbech ... hlásí se výslovně svou tendencí k společnému přesvědčení celé buditelské obce, jak je vyslovili zřetelně a souhlasně Puchmajer, Antonín Marek i Kollár. Rusofilsky orientovaný panslavismus nepřekáží Sedláčkovi v oddaných projevech hřmotného austroslavismu. ...

Vůbec v celé básnické produkci Sedláčkově objevuje se z romantických ideí časových pouze patos nacionální a všeslovanský, kdežto napodoba lidové písně, kterou Sedláček velmi dobře znal, a s nevšedním úspěchem rád zpíval, byly jeho vkusu klasicisticky orientovanému cizí. ([Fe6], s. 3–4)

Viděli jsme, že Sedláček se romantickému líčení zcela nevyhýbal. Vnímal krásy přírody i památek, oceňoval starobylost historii, ale k romantice se příliš nepřikláněl. Jeho naturelu více odpovídal racionalismus v myšlení a klasicismus v psaní.

14. Kázání v Žebráku

Roku 1826 Sedláček sepsal kázání, které proslavil 13. srpna 1826 při příležitosti slavnostní instalace Vojtěcha Nejedlého na místo děkana v Žebráku. Sedláček a Nejedlý byli blízcí přátelé, oba patřili do Puchmajerova okruhu, znali se od roku 1816. Sedláček za Nejedlým pravidelně jezdil do Mirošova, kam to z Plzně nebylo daleko. Na mirošovské faře se u Nejedlého scházela vlastenecká společnost, diskutovalo se o českém jazyce, divadle, umění a vzdělávání a vlasteneckých aktivitách. Sedláček těžce nesl Nejedlého odchod do jeho rodného Žebráku, neboť v blízkém okolí ztratil přítele, s nímž probíral řadu svých aktivit a prací. Mirošov je asi 20 km od Plzně, zatímco Žebrák asi 45 km. Pravidelné zajíždění na žebračskou faru již nebylo možné, setkávání bylo třeba ponechat na prázdninový čas.²²

Sedláčkovu *Kázánj, držané dne 13. srpna 1826 ...* [X-42] vyšlo tiskem spolu s latinským textem Václava Františka Neumanna a básní Šebestiána Hněvkovského. Svě kázání Sedláček věnoval Václavu Františku Neumannovi, který byl kanovníkem u sv. Víta na Pražském hradě a byl tzv. *instalantem* žebračského děkana Vojtěcha Nejedlého. Sedláčkovu kázání má 38 stran, Neumannův instalační latinský text pět stran. Spis byl zakončen dvoustránkovým zpěvem o šesti strofách, který složil Šebestián Hněvkovský, rodák ze Žebráku a Nejedlého blízký přítel.

15. Hrobka rodu Metternichů

V srpnu 1828 se Sedláček účastnil výjimečné události, vysvěcení rodinné hrobky rakouského kancléře Klemense Václava Nepomuka Lothara knížete z Metternich-Winneburgu.

²² O přínosu Vojtěcha Nejedlého k českému národnímu obrození, o jeho životě a díle viz např. [VV] a [Vi4].

Kníže Metternich koupil roku 1827 majetek cisterciáckého kláštera v Plasích, který byl roku 1785 zrušen. Klášter přebudoval na velkolepou rodinnou rezidenci a barokní hřbitovní kostel sv. Václava nechal přestavět v empírovém slohu a přeměnit na rodinnou hrobku.²³ V roce 1828 byla hrobka slavnostně vysvěcena a v kostele byl umístěn relikviář s ostatky sv. Valentýny, osobním darem papeže Lva XII. (1760–1829, papežem od 1823) knížeti Metternichovi. Do hrobky byly přeneseny ostatky Metternichových příbuzných, které byly původně uloženy v Kynšperku a Kynžvartu.

Akce se konala 10. a 11. srpna 1828 a byla významnou událostí. Účastnil se jí generální a světitel biskup František de Paula Pištěk jako zástupce arcibiskupa pražského, plaský děkan Josef Streer, karlovický kaplan Jan Jindřich Marek, dvě desítky kněží, mnoho hostů, poutníků a věřících z celého kraje. První den přes obrovský několikahodinový liják byl při pěti hodinové slavnosti vysvěcen kostel sv. Václava a uloženy ostatky sv. Valentýny.²⁴ Od šesti do devíti hodin se uskutečnilo večerní požehnání a zpovědi poutníků. Druhý den následovalo slavnostní vysvěcení hrobky a uložení čtyř rakví členů Metternichova rodu.²⁵ Kancléř Metternich se oslav osobně neúčastnil.

Sedláček k této slavnosti složil oslavnou báseň nazvanou *Hymnus u příležitosti posvěcení chrámu svatého Václava a krypty osvěcených knížat z Metternichů* ... [X-66]. K české verzi vznikla souběžně německá [X-67], její nepatrně odlišná verze je zanesena v sešitě [PZS], německá část, s. 71–78. Báseň byla přednesena při slavnostní hostině. Jan Jindřich Marek o Sedláčkově účasti na slavnosti napsal:

Při stolování prozvozen byl následující Hymnus, k této příležitosti od P. Prof. Sedláčka složený, kterýžto i tiskem v obojím gazyku vydaný mezi přítomné vznešené hosty rozdáván byl. ([Mk1], s. 480)²⁶

Není jasné, zda byl Sedláček na oslavy pozván zásluhou Terezie Matyldy Amalie kněžny Thurn-Taxis nebo svého bývalého žáka Jana Jindřicha Marka, který byl původně karlovickým kaplanem a v září 1828 byl ustaven na výslovné Metternichovo přání kaplanem kostela sv. Václava v Plasích.²⁷ Sedláček patrně věděl o chystané slavnosti, neboť se dlouhodobě připravovala. Není vyloučeno, že sám iniciativně Metternicha oslovil. V rodinném archivu Metternichů ve *Státním ústředním archivu v Praze* je uložena německá verze Sedláčkovy básně datovaná 27. července 1828 a obě tištěné verze hymnů (česká i německá).²⁸ Svoji účast na svěcení hrobky Sedláček chápal jako velké významání.²⁹

²³ O historii budování hrobky viz [Hof], zejména s. 191–192, popis hrobky a údaje o rozmístění rakví viz s. 194–205.

²⁴ O svěcení kostela, významu sv. Valentýny, nalezení jejích ostatků v Římě a uložení v Plasích viz [Mk1], s. 476–479.

²⁵ Viz [Mk1], s. 483–484.

²⁶ Česká verze Sedláčkovy básně viz [Mk1], s. 480–483.

²⁷ Viz [Fe6], s. 4.

²⁸ Rodinný archiv Metternichů, A, cista 11, custod XXI, č. 7 (č. 4 965), custod XVIII, č. 43, český tisk č. 4 931 a 5 024, německý tisk č. 4 932 a 5 025. Informace je převzata z [Hof]. Tištěné verze se nepatrně odlišují od rukopisů.

²⁹ V archivní složce [Ch-1] je uložen Metternichův dopis z 20. 8. 1828 s poděkováním za

16. Hrobka rodu Šternberků

V srpnu 1829 se Sedláček zapojil do slavnostního vysvěcení nové hrobky rodu Šternberků, které se konalo 12. srpna 1829 ve Stupně, ve vesnici v okrese Rokycany (dnes část obce Břasy). Kašpar Maria hrabě ze Šternberka nechal vybudovat empírovou hrobku, tj. volně stojící hrobní kapli. Byla postavena na mírně vyvýšené terase tak, aby byla viditelná ze schodiště zámku v Březině, kde hrabě sídlil. Původně stála volně, později se stala součástí místního hřbitova. Mohutná stavba byla budována v letech 1808 až 1827. První člen šternberského rodu byl do hrobky uložen roku 1830. Hrobka se stala místem posledního odpočinku několika generací šternberského rodu.

Sedláčkova báseň *An Seine Excellenz unsern hochgeborenen, hochverdienten, hochverehrten Landsmann Präsidenten der National Museums und mehreren andern gelehrten Gesellschaften den k. k. Herren Geheimrath Kaspar Grafen von Sternberg bei Gelegenheit der Einweihung der von ihm zu Stupno erbauten neuen Familiengruft am 12. August 1829* se dochovala v sešitu [PZS] (německá část, s. 56–58). Již z názvu je patrné, jak Sedláček ctil odborné i spolkové aktivity hraběte Šternberka. Báseň patrně nebyla zveřejněna.

17. Vlastivědné zkoumání Čech

Na konci roku 1825 a v prvních měsících roku 1826 Sedláček pracoval na rozsáhlém elaborátu, který souvisel s vlastivědným zkoumáním Čech. Podnět k této práci přišel od Josefa Eichlera, profesora dějepisu a zeměpisu na Malostranském gymnáziu v Praze.³⁰ Eichler se od roku 1810 zaobíral myšlenkou vydat novou historicko-statistickou topografii českých zemí, která měla překonat slavné Schallerovo dílo.³¹

Eichler byl podporován českými šlechtici, osvícenci i buditeli. Roku 1816 se obrátil na pražské gubernium, aby dovolilo a podpořilo jeho práci na topograficko-historickém slovníku Čech. S žádostí však neuspěl. Teprve roku 1825 získal souhlas pražského guberniálního prezidia, aby mohl rozeslat úřadům, magistrátům, obcím a farářům v Čechách rozsáhlý dotazník obsahující 38 bodů, které by umožnily poznat hospodářský a sociální vývoj vlasti. Na základě

Sedláčkovy aktivity spojené s oslavou v Plasích.

³⁰ Připomeňme, že Sedláček byl absolventem gymnázia na Malé Straně, kde ho učitel nasměrovali ke studiu přírodních věd, klasických jazyků a teologie i ke vstupu do premonstrátského řádu.

³¹ Josef František Jaroslav Schaller (1738–1809), piarista, vychovatel šlechtických dětí, středoškolský učitel a historik, se zabýval historickou topografií. V letech 1766 až 1771 a opět od roku 1775 působil jako vychovatel dětí Františka Antonína hraběte Nostice-Rienecka a s jeho svolením se věnoval vědě. Podporován byl i historikem a filozofem Františkem Martinem Pelclem, historikem Gelasiem Dobnerem a Josefem Dobrovským. Výsledkem Schallerových výzkumů bylo šestnáctisvazkové dílo *Topografie des Königreiches Böhmen* vydané v letech 1785 až 1791, tj. rozsáhlá a vysoce ceněná historická topografie Čech.

vypracovaných odpovědí vznikla sbírka, která je zajímavým pramenem pro poznání stavu Čech v první polovině 19. století. Eichler získaný materiál utřídil podle historických krajů, v nichž pak abecedně seřadil města, obce a dominia. Špatný zdravotní stav mu však neumožnil práci dokončit. Získané materiály jsou dnes uloženy v tzv. Eichlerově sbírce v *Archivu Národního muzea v Praze*.

Eichlerův dotazník přišel na plzeňský magistrát patrně v říjnu roku 1825. Dne 4. listopadu 1825 se magistrát obrátil na Sedláčka a požádal ho o vypracování podrobné studie. Sedláček se úkolu s radostí zhostil, v březnu 1826 předložil magistrátu zprávu, kterou magistrát nechal přepsat a v dubnu odeslat prostřednictvím krajského úřadu.³² Eichler, když se dozvěděl, kdo je autorem velmi podrobně vypracované zprávy, požádal Sedláčka o autorizaci. Sedláček ji s radostí provedl, připsal však, že do jeho zprávy byl neznámým autorem vložen text na šestém archu, který mimo jiné Sedláčka řadil mezi významné osobnosti Plzně a kladně hodnotil jeho aktivity.

V únoru 1826 dorazil Eichlerův dotazník prostřednictvím pražské konsistoře také na plzeňský arciděkanství. Odpovídal na něj Filip Dostál, administrátor arciděkanství. Zodpověděl některé otázky a popsal nejdůležitější plzeňské kostely. Na otázky vztahující se k historii města, budovám a významným osobnostem magistrát nereagoval.

Eichlerův dotazník a snaha zmapovat vývoj českých zemí plně zapadal do Sedláčkova zájmu o historii Plzně. Je možné, že jej Sedláček, který byl v této době na vrcholu svých tvůrčích sil a aktivit, chápal jako možnost doplnit, rozšířit a obohatit své *Paměti Plzeňské* z roku 1821. Uvedl totiž informace z historie, o památkách i osobnostech, které v jeho původním díle nebyly obsaženy.

Sedláčkův výklad ve zprávě není logicky uspořádan, což je dáno tím, že se řídil strukturou dotazníku a snažil se zachovat jeho osnovu. Pojednal o vzniku města, přitom však zcela nekriticky přejímal staré legendy, pověsti či informace z Hájkovy kroniky a jiných nepříliš kvalitních zdrojů, ač již byly k dispozici díla Schallerova či Dobnerova. Pak se věnoval historii města (městský znak, proměny města, stavební vývoj, zásadní události). Charakterizoval nejdůležitější památky města [budovy (radnice, zbrojnice, hostince, kasárna, školy a jejich výzdoba), brány, opevnění] a podal informace o předměstích. Velkou pozornost věnoval budově premonstrátského gymnázia a Filozofického ústavu. Detailně vylíčil celý františkánský klášter (včetně 13 oltářů, kaple sv. Barbory a klášterní knihovny). Je celkem přirozené, že jeho pozornosti neunikl chrám sv. Bartoloměje, v němž kromě památek popsal i dnes již neexistující nápisy. Neopomenul stručně přiblížit další plzeňské kostely a zmínit plzeňský *Nový svátek*. Obšírně pojednal o knihtisku a tiskařích v Plzni, o panovnických návštěvách Plzně a významných osobnostech spjatých s Plzní. V závěru zprávy připojil informace o úřadech, farní správě, školství, vojsku, trzích a spolcích působících v Plzni (např. ostrostřelci).

³² Zpráva (57 hustě popsaných stran) je uložena ve fondu *Josef Eichler v Archivu Národního muzea v Praze*.

Sedláček, jak víme, nebyl školený historik či archivář. Postěžoval si, že pro staré období nemá dostatek listinných zdrojů, neboť plzeňský městský archiv roku 1507 vyhořel. Zdůrazňoval, že čerpal z různých opisů a výpisů, u nejstarších událostí se opíral o „nehistorické“ zprávy, pověsti, legendy a báchorky. Na mnoha místech jsou proto dnes patrné chyby, které vznikly nekritickým přijímáním starší i novější dostupné literatury. Sedláčkova zpráva byla navíc ovlivněna jeho vlasteneckým nadšením a touhou obdařit město bohatou a slavnou historií plnou důležitých událostí. Jak bylo jeho zvykem, chtěl zdůraznit a probudit v Plzeňanech lásku k historii jejich rodiště či působiště.

Sedláčkova zpráva nezapadla, neboť se nedokončeného Eichlerova díla ujal Johann Gottfried Sommer (1782–1848), německý topograf a spisovatel, který působil v našich zemích. Roku 1836 rozeslal guberniem schválený nový dotazník, v němž žádal jen o nové statistické údaje, které plzeňský magistrát snadno poskytl. Sedláček byl v té době již po smrti. Sommer veškeré materiály utřídil, upravil a následně vydal šestnáctisvazkové dílo *Das Königreich Böhmen. Statistisch-topographisch dargestellt* (1833–1849). Obsahovalo topografii a historii českých krajů. Některé chyby, které se v něm objevily, vznikly v důsledku Sommerovy menší znalosti českých reálií a nekritickému vyhodnocení některých starších dotazníkových odpovědí a elaborátů.

Plzeň a Plzeňsko jsou popsány v šestém díle nazvaném *Das Königreich Böhmen. Pilsner Kreis*. Sommer zmínil Sedláčkův elaborát z roku 1826 jako svůj stěžejní pramen pro Plzeň a její okolí. Právě podle něho vylíčil historii města a popsal velkou část jeho památek.³³ Sedláčka uvedl mezi významnými učiteli Plzně a připojil jeho charakteristiku:

Adalbert Sedlaczek, Chorherr des Prämonstratenser-Stiftes Tepel, starb als Professor der Mathematik, so wie der lateinischen, griechischen und böhmischen Sprache an der philosophischen Lehranstalt zu Pilsen, im J. 1835. Er hat sich nicht nur als Lehrer, sondern auch als Schriftsteller durch mehre Werte in böhmischer Sprache ausgezeichnete Verdienste erworben und erhielt von Sr. Majestät dem Kaiser Ferdinand I. die mittlere goldne Civilverdienst-Medaille ... ([Som], s. 39)

Sedláčkovu zprávu využil i Josef Alexander Dunder (Dundr, 1802–1874), český učitel a vlastenec. Působil jako úředník v Blovicích a se Sedláčkem se osobně znal. Od roku 1842 byl zaměstnán jako skriptor ve *Wlastenském museum* v Praze. Proslul svými nekvalifikovanými českými názvy poněmčených obcí, které vytvářel pod vlivem purismu a lidové toponomastiky. Jeho snahy byly tvrdě kritizovány již jeho současníky. Byl též podezírán, že zhotovil pergamenové proužky s překladem *Libušina proroctví*. Našel je prý Václav Hanka roku 1849 ve hřbetu knihy *De arte moriendi*, která byla v knihovně muzea. Když Pavel Josef Šafařík vyslovil podezření, že se jedná o falzifikát, proužky se ztratily. Nalezeny byly až v Dundrově pozůstalosti. Připomeňme,

³³ Viz [Som], s. 22–23.

že *Libušino proroctví* mělo být starým českým překladem latinské básně, která byla součástí tzv. *Marignolovy kroniky* (*Cronica Boemorum*). Jejím autorem byl Giovanni di Marignolli (1323 – před r. 1362), cestovatel pocházející ze známé šlechtické florentské rodiny, který jako papežský legát projel Čínu, Indii, Blízký východ aj. Roku 1354 na žádost Karla IV. přijel do Čech, aby sepsal českou kroniku. Její historická hodnota byla velmi malá, daleko cennější však byla zeměpisná část, neboť Marignolli poměrně pečlivě a detailně popisoval své zážitky z cest po Čechách.

Dunder se ve své práci *Králowství České statisticky-polohopisně popsané. Díl 1., Kraj Plzeňský*³⁴ opíral o Sedláčkovu, Schallerovu a Sommerovu práci, ale i o další zdroje. Sedláčka však necitoval.³⁵

18. Ztracený Morawopis

Ve dvacátých letech 19. století se Sedláček patrně zaobíral myšlenkou vydat historickou práci o Moravě (tzv. *Morawopis*). Obrátil se s žádostí o pomoc na svého přítele Václava Michala Pešinu z Čechorodu, který působil jako farář v Blučíně u Brna a poměry na Moravě dobře znal. Z Pešinoва dopisu Sedláčkovi z 12. března 1828 vyplývá, že Sedláčkův dosti nečitelný a neuspořádaný rukopis snad omylem ležel v nějaké knihovně, než se dostal k Pešinovi. Na jeho žádost jej prohlédli nejprve odborníci, a to Řehoř Volný, který v něm našel omyly a nedostatky.³⁶ Pešina pak Sedláčkův rukopis odeslal nakladateli Pospíšilovi, u něho ležel opět asi půl roku s díly jiných autorů. Sedláčkovu práci prý nikdo nechtěl prohlédnout pro nečitelnost rukopisu.³⁷ Na konci roku 1827 Pešina navštívil Pospíšila a viděl, jak špatně se prodávají české odborné knihy, jaké jsou problémy s jejich tiskem a korekturami. Postěžoval si Sedláčkovi, že v tomto čase lze vydávat odborné práce jen na vlastní náklady a je nutno očekávat, že jejich odbytí bude mizerný. Navíc poznamenal, že cenzor Černý je již starý, má špatný zrak, je mrzutý a prchlivý, a proto mu není možné předkládat špatně čitelné rukopisy. Pešina tvrdil, že tato situace prý částečně způsobuje, že v Brně se málo tiskne česky. Morava v té době jasně dávala přednost německému dějepiscectví. Sedláčkova práce neměla podle Pešiny šanci obstát, potřebovala by dobrou korekturu a možná i rozsáhlejší přepracování podle

³⁴ Tiskem a skladem Karla Wilíma Medaua a spol., Praha, 1845, 333 stran. Poznamenejme, že další plánované díly Dundrovy práce nikdy nevyšly.

³⁵ O Sedláčkově podílu na topografickém popisu Čech pojednává Miloslav Bělohávek v práci [Bě7]. Viz též Naděžda Morávková [Mv1], zejména s. 127–128.

³⁶ Řehoř Volný (Gregor Thomas Joseph Wolny, 1793–1871), benediktin, historik, topograf, spisovatel a brněnský středoškolský profesor, se věnoval historii Moravy. Ve dvacátých a třicátých letech 19. století vydal německy psané dějiny Moravy a Slezska a dějiny benediktinského kláštera v Rajhradu. V letech 1835 až 1842 vycházelo jeho sedmisvazkové dílo *Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert* a v letech 1855 až 1866 rozsáhlé celoživotní dílo *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften*. Volný byl předním znalcem historie Moravy a uznávanou autoritou mezi německy i česky píšícími autory.

³⁷ Sedláčkem psané básně a poznámky uložené ve fondu [JVS] dokládají, že jeho rukopis byl opravdu obtížně čitelný.

nejnovějších německých prací Volného nebo Christiana Friedricha d'Elverta.³⁸ Pešina se domníval, že by snad potom mohla Sedláčková *Geografie Moravská* najít vydavatele a čtenáře.

Rukopis této Sedláčkovy práce je patrně ztracen. Žádné pozdější zdroje se o Sedláčkově zájmu o dějiny Moravy, resp. o rukopisné práci o Moravě nezmiňují. Z další korespondence je patrné, že Pešinaova kritika Sedláčkovy práce nevedla k zániku jejich přátelství. Pešina si se Sedláčkem vzájemně vyměňovali své publikace, pomáhali si v jejich distribuci a prodeji. Připomeňme, že v letech 1832 až 1847 byl Pešina redaktorem *Časopisu pro katolické duchovenstvo* a opakovaně žádal Sedláčka o příležitostné básně oslavující císaře a vlast.³⁹

Zdá se, že Sedláček se s konstruktivní a objektivní kritikou na rozdíl od mnoha jiných autorů dovedl vyrovnat a smířit.

19. Cesta do moravské Blučiny

Na konci září 1828 se Sedláček vydal z Prahy do Blučiny nedaleko Rajhradu, kde se na svátek sv. Václava konala oslava jmenin Václava Michala Pešiny z Čechorodu, faráře, vlastence a spisovatele.

Sedláček pro čtenáře *Rozličností pražských Nowin* v článku nazvaném *Wey-pis ze zaznamenanýj vlastence W. S-ka, po Čechách a Moravě cestugcjh* [X-71] vylíčil podrobně zážitky ze své cesty z Prahy přes Brno až do Blučiny. Uvedl takřka itinerář své cesty, neboť psal o Čáslavi, Chrudimi, Chroustovicích, Vysokém Mýtu, Litomyšli, Svitavách, Letovicích, Boskovicích, Kunštátu, Brnu, Rajhradu a Blučině. Popisoval krásy krajiny, kterou projížděl, všimal si kostelů, klášterů, zámků i hradů, upozorňoval na zajímavé přírodní i historické památky, ale i na stopy, které v krajině zanechaly nedávné války. Je zajímavé, že v Litomyšli ho kromě zámku zaujala budova tamního filozofického ústavu. Shledal ji sice pěknou, ale neporovnatelnou s budovou plzeňského ústavu, co do krásy a velikosti. Zmiňoval majitele panství, uváděl jejich podíl na rozkvětu měst a vesnic i na kultivaci krajiny. Nejvíce pozornosti věnoval rodu Thurn-Taxis, zejména kněžně Terezií Matyldě Amálii, příznavkyni českého jazyka a kultury. Připomínal rovněž vlastence působící na místech, jimiž projížděl (Ziegler v Chrudimi, Sedláček z Harkenfeldu v Brně, farář Josef Holásek v Blansku). Všimal si také řek, které po cestách viděl nebo překračoval, komentoval kvalitu silnic a mostů, litoval, že některé cesty nekopírují tok řeky, což způsobuje, že jdou z kopce do kopce, často jsou úzké a špatně sjízdné. Litoval, že nemohl navštívit Olomouc, Adamov, Macochu či Rajhrad. Jeho bystrému oku a sluchu neuniklo ani to, že v některých městech a vesničkách převládala němčina i německá kultura.

³⁸ Christian Friedrich d'Elvert (1803–1896), moravský německý politik a historik, byl mnoholetým brněnským starostou a poslancem *Moravského zemského sněmu* a *Říšského sněmu*. Věnoval se dějinám Brna a Moravy.

³⁹ Viz Pešinovy dopisy uložené ve fondu [JVS].

Svůj stručný popis cesty zakončil příjezdem do Blučiny a informací, že do ní dorazil právě na počátek oslav jmenin faráře Pešiny, kterých se zúčastnila celá obec a mnoho významných vlastenců.

20. Překlad článku Josefa Helferta

V roce 1828 začala pražská arcidiecéze vydávat *Časopis pro katolické duchovenstvo*. Sedláček pro něj přeložil článek *Pogednánj o swatokupectwj* [X-69], které sepsal právník Josef Helfert.

Josef Helfert (1791–1847), právník, profesor církevního a římského práva a průkopník památkové péče v Rakousku, studoval v Praze a ve Vídni, poté působil ve Vídni a Olomouci. Od roku 1820 pracoval na univerzitě v Praze. Staral se i o *Ústav pro učitelské vdovy a sirotky*. Roku 1828 stál u zrodu *Časopisu pro katolické duchovenstvo*, jeho německy psané články musely být jeho přáteli překládány do češtiny. Sepsal více než 250 prací z oboru práva a ochrany památek. Mezi jeho stěžejní díla patří *Handbuch der Kirchenrechts aus den gemeinen und oesterreichischen Quellen zusammen gestellt*⁴⁰ a *Von der Erbauung, Erhaltung und Herstellung kirchlicher Gebäude*.⁴¹

Jan Ježek roku 1880 v knize *Zásluhy duchovenstva o řeč a literaturu českou* [Jež] uvedl díky tomuto překladu Sedláčka mezi autory mravoučných prací, které byly uveřejňovány v *Časopisu pro katolické duchovenstvo* a ovlivňovaly farní práci.⁴²

Není jasné, proč se Sedláček do překladu pustil. Nepodařilo se zjistit, zda byl osloven redakcí časopisu, zda to byla jeho osobní iniciativa nebo zda to byla reakce na změnu ve vedení tepelského kláštera. Sedláček se však po delší době opět věnoval náboženské tematice.

⁴⁰ Prag, 1844, 890 stran, další vydání a dotisky 1845, 1846, 1849, 1851.

⁴¹ Wien, 1823, x+148 stran, Prag, 1834, x+261 stran.

⁴² Viz [Jež], s. 193.